

Беспалов В. М.,
к.е.н., доцент кафедри маркетингу та міжнародної логістики
Кочевий М. М.,
к.е.н., доцент кафедри маркетингу та міжнародної логістики
Обнявко О. В.,
к.е.н., доцент кафедри маркетингу та міжнародної логістики
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНИЙ ВЕКТОР У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН ЗДОБУВАЧАМ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 075 «МАРКЕТИНГ»

В останні роки проблема студентоцентрованого навчання (studentcentered education) є актуальною і важливою. Основна мета студентоцентрованого навчання – створення сприятливих умов для всебічного розвитку особистості здобувачів вищої освіти, для якісного засвоєння ними знань, формування їх професійних компетентностей. В межах студентоцентрованого підходу можна виділити такі окремі аспекти, які, проте, не є вичерпними у цій широкій проблематиці.

1. Забезпечення свідомої активності та самостійності при виборі абітурієнтом майбутньої професії. Кафедра маркетингу та міжнародної логістики у межах профорієнтаційної роботи університету проводить комплекс відповідних заходів для школярів випускних класів – бере участь у днях відкритих дверей університету, проводить вікторини з маркетингу у школах та ліцеях, розміщує рекламні та пояснювальні матеріали на сторінці кафедри на офіційному сайті ОНЕУ, на власному сайті кафедри, на сторінках Facebook (Meta) та Instagram, регулярно проводить Міжнародний конкурс для студентів та школярів «Реклама-Фест». Ця робота показала свою ефективність в період пандемії COVID-19 і наразі є надзвичайно важливою для забезпечення діяльності університету в умовах війни, коли відбулося істотне скорочення контингенту абітурієнтів внаслідок їх масового виїзду за межі Одеського регіону та за кордон. Буде важлива активна профорієнтаційна робота і в повоєнний період.

2. Інституалізація студентоцентрованого підходу, що є юридичним підґрунтям управління студентоцентрованою діяльністю в ОНЕУ. Можливості реалізації студентоцентрованого підходу регламентовані в цілому комплексі розроблених нормативних документів університету: «Основні вимоги до організації підготовки та захисту кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр всіх форм навчання та спеціальностей ОНЕУ» (2018 р.), «Основні вимоги до організації підготовки та захисту кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістр всіх спеціальностей та форм навчання» (2019 р.), «Положення про організацію інклюзивного навчання в ОНЕУ» (2019 р.), «Положення про організацію освітнього процесу в ОНЕУ» (2020 р.), «Положення про індивідуальний навчальний план студента в ОНЕУ» (2022 р.), «Положення про роботу з системою управління дистанційним навчанням «Moodle»» (2022 р.), «Положення про систему зворотного зв'язку зі стейхолдерами в ОНЕУ» (2022 р.) та в інших документах, що мають студентоцентровану спрямованість. Формування відповідної нормативної бази студентоцентрованого навчання в університеті має бути продовжено.

3. Розробка освітніх програм з акцентом на студентоцентрований підхід передбачує як активність викладачів у викладанні дисциплін, так і активність студентів в опануванні знань, заохочення їх до самостійного пошуку інформації, обміну думками, роботи в команді, вирішення навчальних завдань на основі знання практики маркетингової та логістичної діяльності. Студентоцентрований підхід реалізується у задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти шляхом формування індивідуальної освітньої траєкторії, а саме: навчання здійснюється за індивідуальним навчальним планом, який розробляється на навчальний рік на підставі освітньої програми, навчального плану і включає всі обов'язкові та вибіркові освітні компоненти; обрання здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін і рівня їх складності в обов'язки не менше 25% від загальної кількості кредитів ЄКТС освітньої програми; індивідуалізація в організації самостійної роботи студента та в процесі проведення індивідуально-консультативних занять; можливість

навчатися, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межах на засадах академічної мобільності [1]. Крім того, відкритість формування освітніх програм (ОП) дозволяє бізнесу безпосередньо впливати на процес навчання та коригувати навчальні програми відповідно до вимог ринку. В ОНЕУ вже розроблені та діють відповідні нормативні документи, спрямовані на індивідуалізацію навчання кожного окремого студента та врахування компетентностних потреб бізнесу: «Положення про реалізацію права та вільний вибір навчальних дисциплін здобувачами освіти в ОНЕУ» (2021 р.), «Положення про розробку, моніторинг, періодичний перегляд, оновлення та закриття освітніх програм в ОНЕУ» (2021 р.), «Положення про силабус навчальної дисципліни в ОНЕУ» (2021 р.), «Методичні вказівки щодо формування навчальних планів здобувачів вищої освіти в ОНЕУ» (2021 р.), «Положення про порядок реалізації права учасників освітнього процесу ОНЕУ на академічну мобільність» (2021 р.), «Положення про індивідуальний навчальний план студента в ОНЕУ» (2022 р.), «Положення про систему зворотного зв'язку зі стейхолдерами в ОНЕУ» (2022 р.) та інші.

Індивідуальна освітня траєкторія здобувачів вищої освіти у ОНЕУ реалізується через освітні програми, які розробляються провідними науково-педагогічними працівниками ОНЕУ на основі сучасних практик із залученням роботодавців та здобувачів вищої освіти. Проте, адаптацію освітніх програм до вимог бізнесу необхідно посилити, особливо в сучасних умовах війни.

4. Підвищення автономного навчання студентів. Автономне навчання або вміння вчитися самостійно за студентоцентрованою підходу необхідно не лише для оволодіння змістом певної дисципліни, але й для формування здатності самостійно вирішувати проблему, знаходити вірні рішення виходу із проблемних ситуацій тощо. В ОНЕУ діє відповідне «Положення про організацію самостійної роботи студентів в ОНЕУ» (2019 р.). Необхідно посилити увагу до зростання в ОП обсягів індивідуально-консультативної роботи з кожним студентом, збільшувати частку тренінгів, метою яких є формування навичок самостійної діяльності за фахом. У навчальному процесі для студентів доцільно розробляти такі завдання, які б орієтували кожного студента на самостійне їх виконання, творчий розвиток його особистості, унеможлилювали б факти зписування, одержання готових відповідей з Інтернету тощо. Варто забезпечити варіативність завдань з самостійної роботи для того, щоб студенти мали змогу отримати потрібні бали для одержання рейтингової оцінки з урахуванням індивідуальних особливостей, здібностей і рівня знань відповідно до вимог «Положення про порядок оцінювання знань, ліквідацію академічної заборгованості здобувачів вищої освіти ОНЕУ» (2021 р.).

Важливою складовою автономного навчання є повноцінне проходження студентами навчальної практики в аудиторіях ОНЕУ та виробничої практики на підприємствах, установах та організаціях. Як влучно підкреслюють І. Баша та В. Манойло, маркетинг – це суто практична діяльність, яка не може розвиватися без безпосередньої взаємодії зі світом, тому використання практики є життєво необхідною складовою у процесі підготовки майбутніх маркетологів [2, с. 67-68]. В ОНЕУ проходження студентами навчальної практики регламентує «Положення про порядок проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти в ОНЕУ» (2019 р.). В сучасних умовах загострилася проблема організації проходження практики студентами внаслідок звуження бази для проведення практики внаслідок згорання роботи багатьох українських підприємств під час воєнних дій, виїзду студентів за межі Одеської області та за кордон тощо. Тому зараз складно організувати умови студентам для повноцінного проходження практики, є випадки недотримання студентами графіків проходження практичної підготовки, невиконання індивідуальних завдань, пов'язаних з виробничою практикою, тощо.

5. Використання різноманітних педагогічних технологій, засобів, прийомів та методів. Інноваційні методики навчання допомагають маркетологам бути в центрі подій, вирішуючи завдання та проводячи власні дослідження існуючих проблем. Студентоцентроване навчання передбачає використання форм, методів, технологій навчання спрямованих на розкриття особистісного потенціалу здобувачів вищої освіти та підготовку їх до майбутньої професійної діяльності.

В умовах пандемії COVID-19 та військових дій одержала поширення дистанційна форма навчання. Нові технології дистанційного навчання, такі як відеоконференції, навчання через Інтернет, комп'ютеризовані та онлайн програми відображають зміна ставлення до самого процесу

навчання і є інструментом навчання студентів, які не мають змоги відвідувати аудиторні заняття (знаходяться в інших регіонах України або за кордоном). Особливість дистанційного навчання полягає в тому, що викладачеві необхідно здійснювати постійну підтримку навчально-пізнавальної діяльності студентів шляхом організації поточного і проміжного контролю, проведення мережових занять та консультацій. Проте, специфіка дистанційного навчання пов'язана насамперед з використанням досить складних технічних засобів. Також, незважаючи на переваги технології дистанційного навчання, варто відзначити деякі труднощі, що виникають при організації дистанційного навчання. Перш за все, це пов'язано з необхідністю створення та експлуатацією комп'ютерних навчальних програм, придбання та використання телекомунікаційних і технічних засобів у навчальному процесі, що вимагає чималих фінансових витрат. По-друге, не повною мірою вирішені питання нормування праці викладачів, а також їх мотивація, що вимагає серйозних додаткових досліджень.

5. Розвиток дуальної, неформальної освіти, академічної мобільності. Ці форми навчання в ОНЕУ регламентуються такими документами, як: «Положення про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та або інформальній освіті в ОНЕУ» (2021 р.), «Положення про порядок надання платних освітніх послуг Центром надання додаткових освітніх послуг в ОНЕУ» (2021 р.), «Положення про реалізацію права та вільний вибір навчальних дисциплін здобувачами освіти в ОНЕУ» (2021 р.), «Положення про підготовку фахівців за дуальною формою здобуття вищої освіти в ОНЕУ» (2021 р.), «Положення про порядок реалізації права учасників освітнього процесу ОНЕУ на академічну мобільність» (2021 р.). Такі напрямки освітньої підготовки доповнюють освіту студентів в ОНЕУ, допомагають їм адаптуватися з вимогами ринку праці та очікуваннями роботодавців від випускників-маркетологів.

5. Участь студентів у процесах забезпечення якості освіти. Головними показниками участі студентів у процесах забезпечення якості освіти є: наявність пропозицій, поданих студентами та впроваджених керівництвом університету завдяки студентській активності; представництво студентів в управлінських органах; фінансування студентського самоврядування з бюджету університету; участь студентів у моніторингових процесах; участь студентів у громадському секторі (студентські організації); публічні виступи студентів стосовно якості освітнього процесу. В ОНЕУ створена ефективна система студентського самоврядування та участі студентів в удосконаленні навчального процесу. Водночас, доцільно посилити зворотній зв'язок між викладачами та студентами, зокрема, за рахунок систематичного анкетування студентів щодо доступності опанування дисциплін, повноти та доступності матеріалів, якості оцінювання виконаних студентами завдань, матеріально-технічного забезпечення навчального процесу тощо.

6. Розвиток матеріально-технічного забезпечення реалізації студентоцентрованого підходу. Практичне втілення основ студентоцентрованого підходу в освіті вимагає, окрім зміни в організації процесу навчання, формування відповідної матеріально-технічної бази освітнього процесу, а саме: технічного забезпечення процесу навчання; матеріального забезпечення процесу підготовки та перекваліфікації викладачів відповідно до якісних вимог студентоцентрованого підходу. В ОНЕУ створено достатні технічні та організаційні умови здійснення навчального процесу (великий аудиторний фонд, ергономічне освітлення приміщень, наявність проекторів в аудиторіях, забезпеченість студентів гуртожитками, доступ до онлайн-бібліотеки університету тощо). Проте, часта відсутність електропостачання в навчальних корпусах не дозволяє використовувати можливості Інтернету, значна кількість наявної компютерної техніки застаріла, не відповідає сучасним умовам і потребує заміни, і ці проблеми особливо актуалізуються в умовах дистанційної освіти, спричиненої пандемією COVID-19 та військовими діями.

Список використаних джерел

1. Песцова-Світалка О. С. Роль студентоцентрованого навчання в системі підготовки фахівців економічних спеціальностей. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. № 34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/34>.

2. Баша І., Манойло В. Застосування інноваційних методів навчання в формуванні компетентності майбутніх маркетологів. *Маркетинг в Україні*. 2017. № 2. С. 62-68.